

27. april 2011

**Besvarelse af beskæftigelsesministerens brev
af 8. marts 2011 til Arbejdstilsynet og
Arbejdsskadestyrelsen om arbejdsmiljøet på
LM Wind Power**

Arbejdstilsynet

Arbejdsskadestyrelsen

Indhold

- 1. Indledning og afgrænsning af besvarelsen**
- 2. Sammenfatning og konklusion**
- 3. Beskrivelse af arbejde og sikkerhedsforanstaltninger på LM Wind Power**
 - 3.1. Beskrivelse af produktionen som den foregår i dag**
 - 3.2. Beskrivelse af de væsentligste risici for styreneksponering og sikkerhedsforanstaltninger under produktionen**
 - 3.3. Relevant teknisk udvikling gennem tiden på LM Wind Power**
- 4. Arbejdstilsynets tilsyn med LM Wind Power**
 - 4.1. Prioritering af tilsynet med virksomheden**
 - 4.2. Reaktioner i forhold til de konstaterede arbejdsmiljøproblemer på LM Wind Power**
 - 4.3. Opfølgning på de afgivne reaktioner, herunder frister, vurdering af tilbagemeldinger og strafferetlig tiltalespraksis**
- 5. Andre arbejdsgivere på LM Wind Power**
- 6. Arbejdstilsynets overordnede koordinering af tilsynet med LM Wind Power**
- 7. Arbejdstilsynets og Arbejdsskadestyrelsens eksisterende koordinering**
- 8. Forebyggelse af lignede typer sager i fremtiden**
 - 8.1. Koordinering af tilsyn i virksomheder med mange afdelinger**
 - 8.2. Øget fokus på koncernledelsesniveau**
 - 8.3. Risikobaseret tilsyn**
 - 8.4. Rådgivningspåbud**
 - 8.5. Fokus på risikoen for underanmeldelse af arbejdsskadesager**
 - 8.6. Fremtidige koordineringsinitiativer mellem Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen**

Bilagsoversigt:

- Bilag 1: Arbejdstilsynets tilsynspraksis og metoder**
- Bilag 2: Arbejdstilsynets gennemgang af samtlige tilsynsdokumenter i tilknytning til LM afdelingen Lysbjergvej 8, Hammerlev ved Vojens**

1. Indledning og afgrænsning af besvarelsen.

Den 8. marts 2011 afgav Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen en redegørelse om arbejde med vindmølleproduktion og anvendelse af styren på LM Wind Power i perioden 2000-2010. Ved brev af samme dag anmodede beskæftigelsesministeren Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen om besvarelse af en række supplerende spørgsmål til redegørelsen.

Beskæftigelsesministeren har bedt om:

- En vurdering af alvoren af problemerne på LM Wind Power og en vurdering af om problemerne er taget alvorligt nok
- Har Arbejdstilsynet reageret konsekvent nok over for problemerne på LM Wind Power?
- En vurdering af den opfølgning, som Arbejdstilsynet har foretaget på baggrund af påbud mv., samt en faglig proportionalitetsvurdering af, om Arbejdstilsynets opfølgning på de afgivne påbud har stået mål med alvoren af de konstaterede problemer.
- En redegørelse for om Arbejdstilsynet har foretaget en samlet vurdering af arbejdsforholdene på tværs af afdelingerne i LM Wind Power, og om en sådan tværgående vurdering har ført til en reaktion fra Arbejdstilsynets side.
- Er der sket en koordinering mellem Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen med henblik på at danne et samlet indtryk af arbejdsforholdene på LM Wind Power
- En samlet vurdering fra Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen af, om og i givet fald hvordan, det kan forebygges, at tilsvarende situationer opstår i fremtiden.

Denne redegørelse indeholder Arbejdstilsynets og Arbejdsskadestyrelsens besvarelse af ovennævnte spørgsmål. De tre første spørgsmål besvares i henholdsvis afsnit 4.1, 4.2 og 4.3. De tre sidste spørgsmål besvares i henholdsvis afsnit 6, 7 og 8.

Ministerens spørgsmål har således givet anledning til at foretage en samlet evaluering, hvori indgår en kvalitativ vurdering af samtlige tilsynsdokumenter på en repræsentativ LM-afdeling, vurdering af Arbejdstilsynets koordinering af tilsyn i forhold til virksomheder med mange afdelinger samt en vurdering af Arbejdstilsynets og Arbejdsskadestyrelsens koordinering på området.

Det har ikke været muligt at foretage en kvalitativ vurdering af samtlige ca. 2.700 dokumenter for samtlige LM-afdelinger. Arbejdstilsynet har derfor foretaget en grundig, kvalitativ vurdering af det dokumentationsmateriale, som foreligger på LM afdelingen Lysbjergvej 8, Hammelev ved Vojens for perioden 2000-2010. Afdelingen har produceret vingemøller i stort set hele perioden og producerer også vingemøller i dag. Der udføres både opgaver, som foregår i områder med stor afdampning af styren og opgaver, som indebærer begrænset arbejde med styren. Produktionen er således repræsentativ for koncernens hovedproduktion. Afdelingen har i perioden haft 300-650 ansatte, som repræsenterer en stor del af de ansatte hos LM Wind Power. Over perioden har Arbejdstilsynet afgivet 13 reaktioner i relation til styren/kemi på denne afdeling. Til sammenligning har Arbejdstilsynet i samme periode afgivet 52 reaktioner i relation til styren/kemi på samtlige LM-afdelinger. Det vurderes derfor, at Arbejdstilsynets dokumentationsgrundlag i forbindelse med tilsyn på denne afdeling er repræsentativt og vel-

egnet til at indgå i en vurdering af tilsynet med arbejde med styren på LM generelt. Der henvises nærmere til bilag 2.

2. Sammenfatning og konklusion

Efter arbejdsmiljølovgivningen må farlige kemiske stoffer kun anvendes på en måde, der effektivt sikrer de ansatte mod kemiske påvirkninger. Virksomheden skal træffe beskyttelsesforanstaltninger fx i form af procesventilation, hvis der er risiko for, at de ansatte under arbejdet bliver udsat for farlige stoffer som fx styren. Såfremt dette ikke er tilstrækkeligt, skal der anvendes personlige værnemidler i form af fx egnet ånde-drætsværn. Arbejdsgiveren skal føre tilsyn med, at de ansatte bruger værnemidlerne under arbejdet. Når virksomhederne overholder arbejdsmiljøreglerne, har de ansatte et sikkert og sundt arbejdsmiljø, også når de arbejder med farlige kemiske stoffer som styren.

Arbejdstilsynet fører tilsyn med, at arbejdsmiljøreglerne overholdes på virksomhederne, afgiver påbud til virksomhederne, hvis reglerne ikke overholdes, og følger op på om påbud efterkommes. Fx i tilfælde hvor Arbejdstilsynet ved tilsynsbesøg konstaterer, at de ansatte bliver udsat for styren.

De overordnede konklusioner på denne redegørelse er, at Arbejdstilsynet i forhold til LM Wind Power har ført tilsyn, reageret og fulgt op på en konsekvent og proportional måde i over overensstemmelse med arbejdsmiljøloven. Arbejdsskadestyrelsen har løbende behandlet erhvervs sygdomssager i overensstemmelse med arbejdsskadesikringsloven, herunder forelagt de relevante sager for Erhvervs sygdomsudvalget. Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen vurderer, at der ikke er behov for ændring af arbejdsmiljøloven og arbejdsskadeloven.

Samtidig vurderer Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen dog, at det vil være hensigtsmæssigt at gennemføre nogle justeringer af interne procedurer mv. og forbedre koordineringen på nogle områder for at forebygge, at tilsvarende situationer opstår i fremtiden.

Det vurderes således,

- at Arbejdstilsynet i sit tilsynsarbejde har haft et stadigt fokus på arbejdet med styren på LM Wind Power og har reageret konsekvent og proportionalt på de konstaterede overtrædelser af arbejdsmiljøloven ud fra en konkret vurdering af arbejdsproces og risiko for udsættelse for styren,
- at Arbejdstilsynet ved valg af reaktion i forbindelse med tilsynsbesøg har lagt afgørende vægt på, at de ansatte ikke risikerede udsættelse for styren,
- at Arbejdstilsynet i overensstemmelse med arbejdsmiljøloven har gennemført en konsekvent og proportional opfølgning på de påbud, der er afgivet til virksomheden, herunder er skredet til politianmeldelse i de tilfælde, hvor der er konstateret grove overtrædelser af arbejdsmiljølovgivningen, eller hvor virksomheden trods tidligere afgivne påbud ikke har bragt forholdene i orden,

- at Arbejdstilsynet har fulgt op på de klager, som er modtaget vedrørende arbejdet med styren, idet Arbejdstilsynet har besøgt virksomheden og besigtiget de forhold, der har været omtalt i klagerne,
- Arbejdstilsynet har i den kvalitative vurdering af tilsynet med LM Wind Powers afdeling på Lysbjergvej fundet ganske få enkelt-situationer, som kunne give anledning til overvejelser om, hvorvidt Arbejdstilsynet eventuelt kunne have reageret anderledes. Der er imidlertid tale om dispositioner, som vurderes at have været uvæsentlige for de ansattes risiko for at blive udsat for påvirkning fra styren,
- at Arbejdstilsynet på baggrund af evalueringen af tilsynet med LM Wind Power ikke umiddelbart finder behov for ændringer af arbejdsmiljølovgivningen,
- at Arbejdsskadestyrelsen løbende har behandlet sager omkring erhvervssygdomme fra LM Wind Power efter de gældende retningslinjer, herunder forelagt de relevante sager for Erhvervssygdomsudvalget,
- at Arbejdsskadestyrelsen på baggrund af evalueringen ikke umiddelbart finder behov for ændringer af arbejdsskadesikringsloven i relation til hvilken dokumentation der skal være til stede for at en sygdom kan anerkendes som en erhvervssygdom efter lovgivningen og praksis.

Det vurderes dog samtidigt,

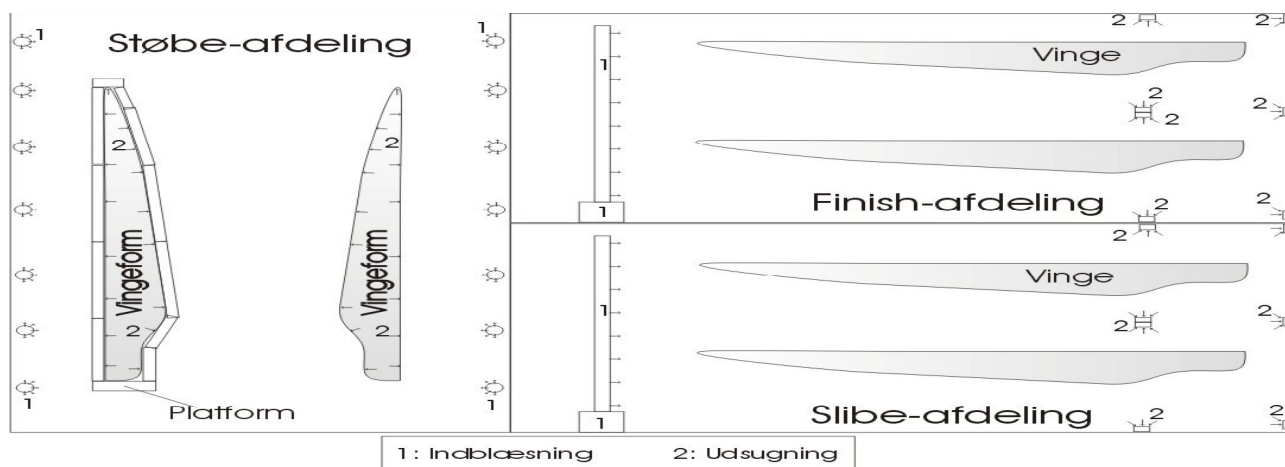
- at Arbejdstilsynet ikke i tilstrækkeligt omfang har foretaget en systematisk koordinering af tilsynene på tværs af LM Wind Powers forskellige produktionsadresser, og at en sådan koordinering fremover vil være hensigtsmæssig,
- at der kun undtagelsesvist har været drøftelser, møder eller tilsyn, hvor Arbejdstilsynets chefer og LM Wind Powers øverste ledelse har været involveret, da Arbejdstilsynet havde formodning om, at den dialog, som Arbejdstilsynet havde med de arbejdsmiljøansvarlige på LM Wind Power, blev overført til koncernens øvrige afdelinger. Arbejdstilsynet har i forbindelse med evalueringen haft anledning til at re-vurdere dette spørgsmål. Det vurderes i forlængelse heraf hensigtsmæssigt, at det rette fokus på virksomhedernes koncernledelsesniveau fremover sikres,
- at Arbejdstilsynet i en konkret sag om ansatte i en kantine på LM Wind Power burde have fulgt op på en anonym klage med et tilsynsbesøg. Arbejdstilsynet vil internt præcisere, at der fremover altid skal følges op på klager af lignende karakter, hvor der kan være risiko for, at ansatte udsættes for farlige kemiske stoffer,
- at virksomheder som fx LM Wind Power, der arbejder med farlige kemiske stoffer og får mange påbud, bør følges tættere med opfølgingsbesøg. Det foreslås, at en nærmere udmøntning af dette forslag indgår i det videre arbejde med udviklingen af det risikobaserede tilsyn, som skal træde i kraft 1. januar 2012. Det foreslås endvidere, at de dokumentationsmålinger (fx målinger af styren i luften), som denne type virksomheder skal udarbejde, fremover altid indgår i forbindelse med tilsynsbesøg,
- at det bør vurderes, om det vil være muligt og hensigtsmæssigt at se på mulighederne for en justering af eksisterende rådgivningspåbud med henblik på bedre at kunne løse og forebygge arbejdsmiljøproblemer i forbindelse med brug af farlige kemiske stoffer, som på LM Wind Power. Arbejdstilsynet foreslår, at dette drøftes med arbejdsmarkedets parter, som led i de drøftelser, som er aftalt igangsat som led i den nye strategi for arbejdsmiljøindsatsen frem til 2020,

- at der i lyset af de anmeldelser, der nu er indkommet til Arbejdsskadestyrelsens taskforce på baggrund af beskæftigelsesminister Inger Støjbergs initiativ, og som ikke tidligere er blevet anmeldt, tegner sig et billede af, at ikke alle har fået anmeldt deres mulige arbejdsskader i det omfang, det burde være sket. Det kan overvejes at undersøge nærmere i hvilket omfang der eventuelt er underanmeldelse af arbejdsskader, og hvilke årsager der generelt og specifikt kan være til, at konkrete mistanker om arbejdsskader ikke bliver anmeldt til Arbejdsskadestyrelsen og Arbejdstilsynet,
- at det vil være hensigtsmæssig med en mere udbygget og formaliseret koordinering mellem Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen fremover.

3. Beskrivelse af arbejdsprocesser og sikkerhedsforanstaltninger på LM Wind Power

3.1. Beskrivelse af produktionen som den foregår i dag

Dette afsnit er baseret på de iagttagelser, som Arbejdstilsynet har gjort ved en række tilsynsbesøg på LM virksomheder. På LM sker fremstilling af vindmøllevinger i dag ved vacuumfoliestøbning. Til fremstilling af en vinge gennemgås en række overordnede procestrin, der naturligt er delt op i 3 afdelinger (se billede 1):

Billede 1: Stiliseret oversigtstegning over et eksempel på vindmøllevingeproduktion.

I støbeafdelingen foregår gelcoatpålægning, vacuumstøbning, affoliering og sammenlimning. I slibeafdelingen foregår slibning og overlaminering. I finishafdelingen foregår spartling og rulning med gelcoat.

3.2. Beskrivelse af de væsentligste risici for udsættelse for styren og sikkerhedsforanstaltninger under produktionen

Styren fungerer som en kemisk byggesten ved produktionen af vinger. Ikke al styren bygges ind i vingerne, da styren fordamper. Styren er et brandfarligt, sundhedsskadeligt og lokalirriterende opløsningsmiddel. For at forebygge sundhedsskader er det vigtigt at luftveje og hud beskyttes under arbejdet. Det er vigtigt, at de ansatte anvender personlige værnemidler som åndedrætsværn, beskyttelsesdragt, handsker m.m. Når virksomheden overholder arbejdsmiljøreglerne, har de ansatte et sikkert og sundt arbejdsmiljø, også når der arbejdes med farlige stoffer som styren.

I dette afsnit beskrives, hvornår de væsentligste risici for udsættelse for styren opstår under produktionen af vinger på LM. Samtidigt beskrives LM's sikkerhedsforanstaltninger, der sikrer, at de ansatte under produktionen ikke risikerer at blive udsat for styren. Der er i beskrivelsen forudsat, at virksomheden konkret efterlever de sikkerhedsforanstaltninger, som virksomheden har oplyst Arbejdstilsynet om.

Gelcoatpålægning

Under gelcoatpålægning af vingeformenes inderside anvendes en sprøjtemaleproces, der medfører styrendampe i luften i høj koncentration. Vingområdet er derfor under denne proces isoleret fra andre arbejdsprocesser ved aflukning med tætsluttende gardiner, ligesom uvedkommende er forment adgang til området under gelcoating. Skilte bliver opsat ved indgangsdøre. Sprøjteoperatør og medhjælpende slangefører bærer under arbejdet fuldt beskyttelsesudstyr: Friskluft-forsynet åndedrætsværn, beskyttelsesdragt og handsker. Udover dette er der ventilation i vingeformene (se billede 1), evt. suppleret med en mindre rumventilation. Vingeformenes ventilation er indrettet som randafsugning rundt langs vingeformens yderkant.

Vacuumstøbning

Under vacuumstøbning foregår støbningen i lukket system. Dette stiller ikke krav om personlige værnemidler.

Når vacuumpumperne under støbeprocessen suger luften ud mellem vacuumfolie og vingeform, medsuges dampe af styren. Den styrenholdige afkastluft fra vacuumpumperne ledes derfor til vingeformenes ventilation.

Affoliering

Ved affoliering efter vacuumstøbning frigives erfaringsmæssig noget styren fra overfladen af den udhærdede vinge. Under denne proces bæres filtrerende åndedrætsværn med motormaske (såkaldt Turboværn) med filtertype A2. Derudover er der ventilation på vingeform.

Sammenlimning

Ved sammenlimning af de to vingeskaller og støtte-bjælker, anvendes en styrenbaseret lim, hvor overskudslim efterfølgende skal fjernes. Her vil der frigøres styren til luften. Der anvendes Turboværn med A2 filtre under dette arbejde, foruden beskyttelsesdragt og handsker. Der er ventilation på vingeformen under sammenlimningen. Ved fjernelse af overskudslim inde i den sammenlimede vinge, er styrenkoncentrationerne erfaringsmæssigt høje (mellem 10 og 30 gange grænseværdien), idet der er tale om lukkede rum. Under dette arbejde anvendes yderligere friskluftforsynet åndedrætsværn, beskyttelsesdragt og handsker. Der er placeret en vagtmand ved indgang til vingen i rodenden, der hele tiden kan observere på personen i vingen. Der er ydermere en skriftlig instruktion for dette arbejde.

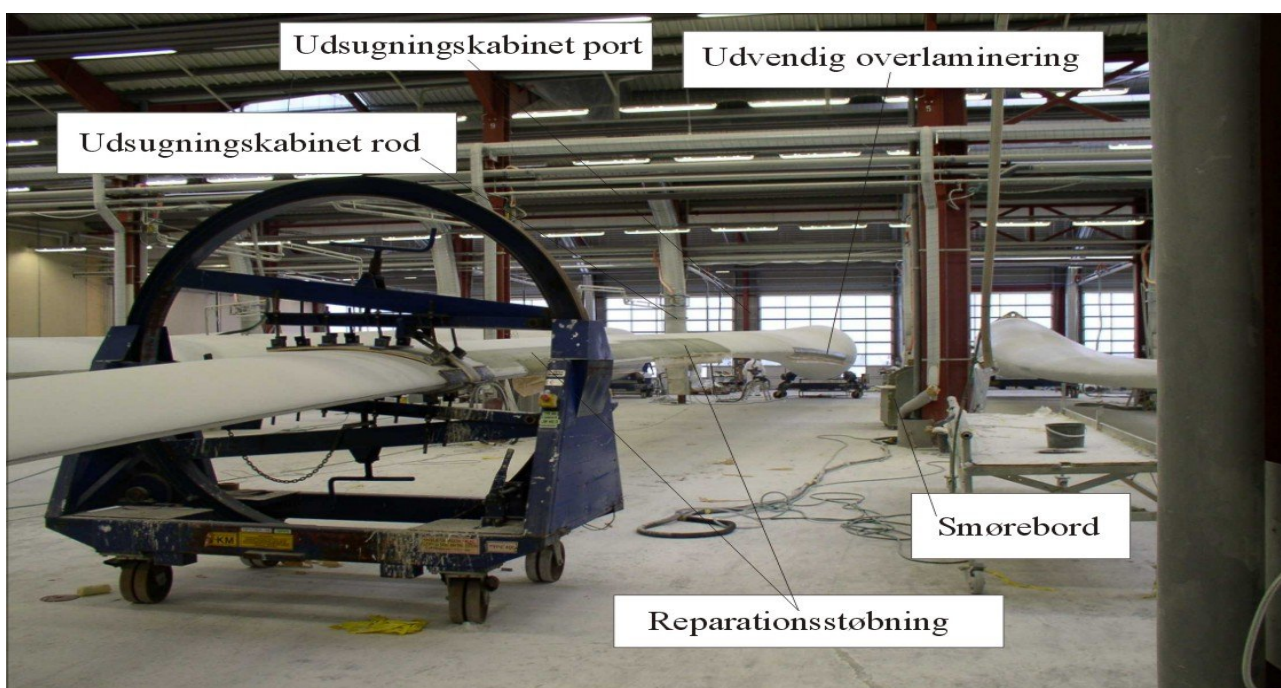
Slibning

Ved slibning/skæring i vinger dannes typisk en del fint glasholdigt støv. Der er etableret ventilation der blæser luft ned langs vingerne fra indblæsningsposer placeret i loftet i vingens tipende til udsugningsenheder der er etableret i rodenden. Derudover er der

udsugning på slibemaskiner. Der anvendes enten friskluftforsynet åndedrætsværn eller turboværn under dette slibearbejde, ligesom der benyttes beskyttelsesdragt og handsker.

Overlaminering

Overlaminering og andet reparationsstøbearbejde i slibeafdelingen foregår ved håndoplæg. Her vil der tæt på arbejdsstedet kunne optræde høje koncentrationer af styren i luften. Ventilations-indretningen er som ved slibning/skæring, men der anvendes derudover også smørebord med udsugning (se billede 2). Ved udvendig reparationsstøbning bruges turboværn med A2 filter, samt beskyttelsesdragt og handsker. Når der i dag arbejdes med styren, er der yderligere trukket gardiner for som adskillelse mellem de enkelte vinger for at kunne optimere ventilationsstrømningen. Ved indgang i vingen, hvor der ikke er ventilation i forbindelse med reparationsstøbningen, anvendes i stedet friskluftforsynet åndedrætsværn, og der er vagtmand tilstede.

Billede 2: Et billede af reparation og (eventuelt) udvendig overlaminering af møllevinge. Foto fra besøg den 10. december 2004. De mørke afsnit på vingen er reparationsstøbning, og udvendig overlaminering i rodende. Bemærk at der var udsugningskabinetter på hver side af roden, samt begge sider af hver port. Der var indblæsning i loftet over vingernes tip. Luft blæses på langs af vingerne fra tip mod rod.

Spartling og rulning med gelcoat

Ved spartling og rulning med gelcoat i finishafdelingen kan der forekomme styrenafdampning.

Der er som i slibeafdeling etableret rumventilation, der blæser luft fra tip mod vingerod (se billede 2). Der anvendes Turboværn med A2 filter, beskyttelsesdragt og handsker under arbejdet.

delse med reparationsstøbning og ved overlaminering langs vingekanter, som det er beskrevet i forudgående afsnit.

Forbedrede ventilationsmetoder.

Ventilationsmetoderne er også blevet forbedret gennem tiderne. I begyndelsen var vingeformen indsat mellem to nedhængende gardiner, og der var længdegående ventilation med blæsning af luft ned langs vingeformen. Den forurenede luft vandrede derfor mange meter inden den blev udsuget. Senere blev ventilationen indrettet således, at der var opsat udsugningskabinetter med en passende afstand rundt omkring vingeformen (ca. 1½-2 meter fra form). For nuværende er der randudsugning rundt langs vingeformens yderkant, hvilket betyder, at hovedparten af dampene opsuges inden de går ud over vingens periferi. Når dette sker i kombination med overgang til vacuumfoliestøbning medfører det, at risikoen for udsættelse for styren under støbeprocessen er betydeligt reduceret, og styrenkoncentrationen er bragt ned på lave niveauer.

Teknisk udvikling af polyestre

Op gennem 90'erne er der sket dæmpning af polyestrene med iblandet voks således, at afdampningen af styren fra støbefladen kunne nedsættes, da overfladen lukker for fordamning efter få minutter, i modsætning til tidligere polyestre. Det er dog uklart, hvor meget der er udviklet på dette op gennem 2000'erne.

Arbejde med substitution

LM har igennem en periode arbejdet på at substituere styren ved overgang til epoxy i stedet. Således var der i begyndelsen af 00'erne i afdelingen Aage Skouboes Vej etableret en epoxystøbe-afdeling, hvor der blev gennemført støbninger af daværende meget store vinger (næsten 60 meter). Virksomheden har i marts 2000 oplyst i forhold til afdelingen Fundervej, at der blev forsøgt substitution både ved fremstilling af møllevinger og vingeforme. Virksomhedens erfaringer var, at der i stedet opstod andre arbejdsmiljømæssige problemer med epoxy. LM konkluderede, at der ikke findes et produkt, der har de samme fysiske, tekniske og økonomiske egenskaber som glasfiberarmeret polyester. LM har dog i marts 2011 anmeldt til Arbejdstilsynet, at virksomheden arbejder med nye substitutionsforsøg.

Fælles polyestertanke og dermed mindre eksponering

Virksomheden er gået fra oprindelige forhold, hvor der ved tæppsteder med palletanke var mulighed for åbne våde overflader af polyester. I dag sker indføring af den polyester der skal anvendes i støbehallerne via rørtilledning fra store fælles polyestertanke. Det er sket både for vingestøbning og bjælkestøbning. Det har betydet, at hovedparten af palletanke med polyester har kunnet fjernes fra produktionen.

Substitution af acetone

Rensning af værktøj i forbindelse med håndoplæg skete tidligere ved brug af store mængder af det let fordampelige og meget brand- og eksplosionsfarlige stof acetone. Der er i perioden sket udfasning af acetone til mere vandige kemiske produkter uden stor fordampelighed. Det har samtidig betydet, at det har været muligt at udskifte det friskluftforsynede åndedrætsværn med et filtrerende åndedrætsværn (Turboværn) ved afrensning af værktøj.

Øvrig udvikling

Virksomheden har endvidere udviklet sig igennem tiderne på både det ergonomiske og det maskinsikkerhedstekniske område.

4. Arbejdstilsynets tilsyn med LM Wind Power

4.1. Prioritering af tilsyn med virksomheden

Det vurderes generelt, at Arbejdstilsynet under tilsynet på LM afdelingerne har haft et stadigt fokus på, om der var risiko for, at de ansatte blev udsat for styren. Arbejdstilsynet har prioriteret og ført et tæt tilsyn med arbejdet med styren på LM.

Arbejdstilsynet har kun praksis for at registrere detaljerede oplysninger fra tilsynsbesøg, når der konstateres forhold, som giver anledning til reaktion i form af påbud m.v. Den grundige og kvalitative vurdering af samtlige tilsynsdokumenter for den store og repræsentative LM afdeling Lysbjergvej 8 bekræfter imidlertid, at Arbejdstilsynet har undersøgt alle væsentlige arbejdsprocesser og har reageret på alle væsentlige, konstaterede overtrædelser. Arbejdstilsynet har på LM afdelingen undersøgt en lang række anmeldte arbejdsulykker med polyester, ligesom Arbejdstilsynet har fulgt op på de klager, der er modtaget om arbejdsforholdene på virksomheden, ved tilsyn. Udover de besøg, der direkte er foranlediget af ulykker eller henvendelser om styren, er der også ved andre tilsyn, som ikke har haft relation til det kemiske arbejdsmiljø, besigtiget eventuelle nye processer med styren, ligesom der er foretaget opfølgning på tidligere konstaterede, styrenrelaterede problemer, og på tidligere afgivne påbud. Se nærmere herom i bilag 2.

4.2. Reaktionen i forhold til de konstaterede arbejdsmiljøproblemer på LM Wind Power

Arbejdstilsynet vurderer, at tilsynet med arbejdet med styren på virksomheden har udmøntet sig i, at Arbejdstilsynet har reageret konsekvent og proportionalt på de overtrædelser af arbejdsmiljøloven, der er konstateret, ud fra en samlet afvejning af arbejdsproces og risikoen for eksponering af de ansatte.

Generelt afhænger Arbejdstilsynets valg af reaktion af en konkret vurdering af de forhold, som Arbejdstilsynet konstaterer på de enkelte tilsyn på virksomhederne. I denne vurdering indgår væsentligheden af det konstaterede arbejdsmiljøproblem, herunder den sikkerheds- og sundhedsmæssige risiko, som arbejdet indebærer for de ansatte.

Arbejdstilsynet har ved valget af reaktion i forhold til arbejdet med styren på LM først og fremmest lagt vægt på den potentielle eksponeringsrisiko for de ansatte. Arbejdstilsynet har således valgt mellem forskellige typer af reaktioner, fx strakspåbud, påbud med frist og vejledning, ud fra en konkret vurdering af alvoren i de kemiske arbejdsmiljøproblemer, som er konstateret på tilsyn på LM.

Det skal understreges, at Arbejdstilsynet giver strakspåbud om, at ansatte, der arbejder med farlige stoffer, skal anvende personlige værnemidler, hvis Arbejdstilsynet konstaterer, at ansatte ikke gør brug af de værnemidler, som er stillet til rådighed (konkret eksempel er beskrevet i bilag 2). Det skal også understreges, at når Arbejdstilsynet giver påbud med frist om fx effektiv ventilation, sikres det samtidig, at der anvendes personlige værnemidler som en midlertidig foranstaltning, hvis der er risiko for, at ansatte

udsættes for farlige stoffer. Det sker ved afgivelse af et strakspåbud, hvis virksomheden ikke allerede anvender de nødvendige værnemidler. Ved valg af reaktion lægges der afgørende vægt på, at de ansatte er beskyttede mod udsættelse for farlige stoffer.

I forhold til LM har Arbejdstilsynet fortrinsvist benyttet reaktionsformerne *strakspåbud* og *påbud med frist*. Derudover har Arbejdstilsynet fra 2005 og frem gjort brug af *rådgivningspåbud*.

Strakspåbud anvendes for det første ved alvorlige overtrædelser af arbejdsmiljølovgivningen. For det andet ved overtrædelser, der kan efterkommes med det samme. For det tredje som et supplement til et påbud med frist, fx når der afgives påbud om, at virksomheden inden for en given frist skal sikre effektive ventilationsforhold. I sidstnævnte tilfælde kan der fx afgives supplerende strakspåbud om brug af åndedrætsværn som en midlertidig foranstaltning, indtil virksomheden har etableret den permanente løsning i form af en effektiv ventilation. Arbejdstilsynet har i relation til LM givet strakspåbud både som følge af alvorlige overtrædelser, som krav om at de ansatte straks skulle anvende allerede til rådighed værende åndedrætsværn, og som krav om midlertidige foranstaltninger indtil effektiv ventilation var etableret. Virksomheden har pligt til at efterkomme påbuddet og sikre, at de ansatte anvender åndedrætsværn i alle de nævnte tilfælde.

Påbud med frist er fortrinsvist anvendt ved arbejdsprocesser, der indebærer en risiko for forholdsvist høje koncentrationer af styren (for eksempler, se bilag 2). Påbuddene drejer sig fx om langsigtede løsninger i form af ventilation eller forbedring af eksisterende ventilation. Det bemærkes herved, at de ansatte har været beskyttet med åndedrætsværn og andre personlige værnemidler i disse situationer. I tilfælde, hvor der er konstateret arbejde med risiko for høj eksponering, og hvor de ansatte ikke har været beskyttet mod påvirkningen ved brug af åndedrætsværn og andet beskyttelsesudstyr, har Arbejdstilsynet reageret med strakspåbud om brug af personlige værnemidler.

Rådgivningspåbud er anvendt i perioden efter 2005 i flere tilfælde. Arbejdstilsynet har pålagt LM at indhente bistand fra en autoriseret arbejdsmiljørådgiver til løsning af komplekse arbejdsmiljøproblemer, fx hvor der ikke har været effektiv mekanisk ventilation ved arbejdsprocesserne. Derudover har Arbejdstilsynet givet virksomheden påbud om at bruge autoriseret arbejdsmiljørådgiver til at arbejde mere overordnet med arbejdsmiljøet i tilfælde, hvor der er konstateret fem eller flere arbejdsmiljøproblemer på den enkelte produktionsenhed (såkaldte mangepåbud).

Endelig har Arbejdstilsynet bl.a. givet vejledninger til LM i tilfælde, hvor Arbejdstilsynet ved tilsyn ikke har kunnet konstatere konkrete overtrædelser af arbejdsmiljøloven, men der dog har været tvivl om, hvorvidt de ansatte kunne være udsat for unødigt påvirkning fra stoffer.

Reaktionsformen *forbud* er ikke benyttet i relation til arbejdet med styren på LM. Efter arbejdsmiljøloven er det en betingelse for at nedlægge forbud, at Arbejdstilsynet skønner det nødvendigt for at afværge en betydelig og *overhængende* fare for de ansattes eller andres sikkerhed eller sundhed. At faren skal være overhængende betyder, at faren skal være aktuel på det tidspunkt, hvor Arbejdstilsynet besigtiger arbejdsstedet, og at

der skal være en fare for umiddelbar/omgående skade på de ansatte. Styren kan udgøre en overhængende fare for de ansattes sundhed, hvis de ansatte akut udsættes for store mængder af styren. En sådan udsættelse kan medføre akut forgiftning. Arbejdstilsynet har *ikke* under tilsyn på LM konstateret situationer, hvor ansatte på tilsynstidspunktet befandt sig i overhængende betydelig fare som følge af påvirkninger fra styren. Derfor er reaktionsformen forbud ikke benyttet.

Det forhold, at der er givet flere påbud om samme arbejdsmiljøproblem, skyldes bl.a., at LM's produktion har været spredt over en række afdelinger/produktionsadresser. Efter arbejdsmiljøloven skal Arbejdstilsynets påbud rette sig mod specifikke arbejdsprocesser på den enkelte produktionsadresse og ikke mod mere generelle problemstillinger, da det efter forvaltningsretlige grundprincipper klart af påbuddet skal fremgå, hvilke forhold virksomheden pålægges at ændre. Der kan derfor være en tendens til, at virksomheder med mange produktionsadresser kan få flere påbud om samme slags arbejdsmiljøproblem end virksomheder med en enkelt stor produktionsadresse. Hertil kommer, at der over den periode, redegørelsen omfatter, er sket en udvikling og ændring i flere af arbejdsprocesserne. En ny eller væsentligt ændret arbejdsproces nødvendiggør en fornyet vurdering af, om arbejdsforholdene er forsvarlige, eventuelt fulgt op med afgivelse af nye reaktioner til virksomheden.

4.3. Opfølgning på de afgivne reaktioner, herunder frister, vurdering af tilbagemeldinger og strafferetlig tiltalepraksis

Det vurderes sammenfattende, at Arbejdstilsynet har fulgt op på de afgivne reaktioner i overensstemmelse med arbejdsmiljølovgivningen og fast praksis.

Fristforlængelse

Arbejdstilsynet afgiver påbud, som enten skal efterkommes straks eller inden for en frist, der fastsættes af Arbejdstilsynet efter høring af virksomheden. I påbuddet pålægges virksomheden at melde tilbage til Arbejdstilsynet med en beskrivelse af, hvordan det konstaterede arbejdsmiljøproblem er løst.

Arbejdstilsynet har i flere tilfælde modtaget anmodninger fra LM Wind Power om, at fristen for efterkommelse på påbuddene blev forlænget. Når Arbejdstilsynet vurderer anmodninger om fristforlængelser lægges der efter fast praksis bl.a. vægt på:

- den oprindeligt fastsatte frist var lang nok,
- påbuddet er delvist efterkommet,
- den manglende efterkommelse skyldes udefra kommende omstændigheder,
- virksomheden i øvrigt efterkommer Arbejdstilsynets påbud og
- hvordan virksomhedens arbejdsmiljøorganisation forholder sig til anmodningen.

Arbejdstilsynet har meddelt LM Wind Power fristforlængelser ud fra en konkret vurdering i forhold til de givne kriterier. Der er ved disse afgørelser bl.a. lagt vægt på, at virksomheden i øvrigt har udvist vilje til at efterkomme Arbejdstilsynets påbud, ligesom der er lagt vægt på, at de ansatte var behørigt beskyttet på anden vis, fx ved brug af åndedrætsværn mv.

Arbejdstilsynet har givet fristforlængelse i de tilfælde, hvor virksomheden har opfyldt kriterier herfor. Gennemgangen af dokumenterne for Lysbjergvej viser dog, at der i et

enkelt tilfælde kan være anledning til overvejelser om en konkret fristforlængelse, se bilag 2.

Vurdering af tilbagemeldinger

Når Arbejdstilsynet modtager en tilbagemelding, vurderer Arbejdstilsynet, om den beskrevne løsning er tilfredsstillende. Hvis det er tilfældet, accepteres tilbagemeldingen, og Arbejdstilsynet foretager sig som udgangspunkt ikke yderligere i forhold til påbuddet.

Hvis den beskrevne løsning ikke er tilfredsstillende, eller hvis det ud fra tilbagemeldingen er uklart, om arbejdsmiljøproblemet er løst, aflægges Arbejdstilsynet et kontrolbesøg på virksomheden. I vurderingen af, om der er behov for et kontrolbesøg, indgår flere elementer. Selve indholdet af tilbagemeldingen indgår som en væsentlig faktor. Det vurderes, om virksomhedens angivelse af løsning på arbejdsmiljøproblemet er tilfredsstillende ud fra en arbejdsmiljøfaglig vurdering. Herudover indgår Arbejdstilsynets konkrete kendskab til virksomheden, herunder tidligere erfaringer med virksomhedens parathed til at efterkomme påbud.

Herudover foretager Arbejdstilsynet inden for to år fra det forrige besøg et grundigt opfølgingsbesøg på virksomheder, hvor der bl.a. følges op på tidligere afgivne påbud.

Arbejdstilsynet har således foretaget en arbejdsmiljøfaglig vurdering af, om de indkomne tilbagemeldinger om løsninger på arbejdsmiljøproblemer fra LM var tilfredsstillende. I de tilfælde, hvor det er vurderet, at tilbagemeldingen ikke var tilfredsstillende eller ikke var tilstrækkeligt klar, har Arbejdstilsynet aflagt kontrolbesøg på virksomheden. Arbejdstilsynet har ved den kvalitative vurdering af dokumenterne for Lysbjergvej 8 ikke fundet tilbagemeldinger, som burde have udløst et kontrolbesøg, uden at det er sket.

Strafferetlig tiltalepraksis

Under et kontrolbesøg tager Arbejdstilsynet udgangspunkt i indholdet af det afgivne påbud og kontrollerer de samme forhold, som gav anledning til påbuddet. Arbejdstilsynet rejser efter fast tiltalepraksis alene en straffesag, hvis det forhold, der gav anledning til påbuddet, ikke er bragt i orden, og hvis der er objektivt konstaterbare tegn på, at den samme arbejdsproces stadig foregår i virksomheden.

Såfremt det ved kontrolbesøget viser sig, at virksomheden delvist har efterkommet påbuddet, rejses der tiltale for manglende efterkommelse af påbuddet, hvis de iværksatte foranstaltninger er så mangelfulde, at det må stå klart for virksomheden, at foranstaltningerne er åbenlyst utilstrækkelige. I tilfælde hvor disse betingelser ikke er opfyldt, vurderer Arbejdstilsynet, om der er behov for afgivelse af nyt påbud, som sikrer, at arbejdsmiljøproblemet er løst til fulde, eller om virksomheden skal meddeles en (kort) frist til løsning af den resterende del.

Arbejdstilsynet har i perioden 2000-2010 vurderet, at i alt syv overtrædelser af arbejdsmiljølovgivningen havde en sådan karakter, at der skulle reageres med en straffesag. Fire af disse politianmeldelser er sket, fordi virksomheden trods Arbejdstilsynets

tidligere påbud ikke havde bragt forholdene i orden. Der er således også i strafferetlig henseende fulgt effektivt op på de påbud, Arbejdstilsynet har givet virksomheden.

5. Andre arbejdsgivere på LM Wind Power

Det fremgår af redegørelsen for 2000-2010, at Arbejdstilsynet vil afdække, om der var andre arbejdsgivere, der har drevet virksomhed på LM Wind Power, fx om ansatte i kantiner har været udsat for styren.

Arbejdstilsynet har kun i to tilfælde registrerede oplysninger om, at kantineansatte på LM Wind Power kan have været udsat for styren. I det ene tilfælde modtog Arbejdstilsynet i starten af 2008 en række anmeldelser om arbejdsulykker efter bekendtgørelse om anmeldelse af arbejdsulykker. Anmeldelserne vedrørte alle en konkret hændelse den 16. januar 2008 i kantinen i Vingen 1. Ifølge anmeldelserne var arbejdsgiveren ISS Facility Services A/S. Det blev oplyst, at de ansatte denne dag oplevede, at udsugningen i produktionslokalerne var ude af drift, så der trak styrendampe op i kantinen og køkkenet på 1. sal. Det fremgik af anmeldelserne, at langt hovedparten af de ansatte havde under 1 fraværdsdag, mens en enkelt ansat havde mellem 1-3 fraværdsdage.

I det andet tilfælde modtog Arbejdstilsynet den 8. maj 2008 en anonym telefonisk klage over, at der lugtede af styren i kantinen, og at maden ofte måtte smides ud, fordi den lugtede af styren. Arbejdstilsynet noterede ved denne lejlighed, at der tidligere skulle være modtaget en lignende klage fra kantineforpagteren. En sådan klage er dog ikke registreret. Ifølge notat vedrørte klagen en kantine beliggende på LM afdelingen Rolle Møllevej 1 i Lunderskov. Klagen vedrørte dog formodentlig kantinen i Vingen 1. Arbejdstilsynet oprettede som følge af den anonyme klage en sag, som efterfølgende blev henlagt. Det har ikke været muligt at afdække yderligere om baggrunden for henlæggelsen.

Arbejdstilsynet har den 16. marts 2011 foretaget tilsyn på kantinen i Vingen 1. LM Wind Power har under tilsynsbesøget bekræftet, at der i foråret 2008 havde været problemer med styrenlugt i kantinen. Virksomheden har videre oplyst, at der blev arbejdet med flere løsninger på problemerne, idet døre mellem produktionshallen og trappe/gang til kantinen blev afblændet, isolering mellem produktion og kantine blev forbedret. Herudover blev ventilationsanlægget optimeret, ligesom indblæsning af frisk luft i kantinen blev forøget. LM Wind Power fik foretaget en række målinger af styren i luften i kantinen i 2008, hvorefter problemet på baggrund af forbedringer og måleresultater blev betragtet som løst. Arbejdstilsynet har på besøget den 16. marts 2011 vurderet, der ikke var risiko for, at styrendampe kan trænge frem til kantinen, bl.a. fordi den produktionshal, hvorfra luft med styrendampe stammede fra, i dag benyttes som lager. Arbejdstilsynet har i øvrigt vejledt virksomheden om, at eventuelle uheld af denne karakter fremover skal anmeldes til Arbejdstilsynet efter § 34 i kræftbekendtgørelsen.

Det er Arbejdstilsynets vurdering, at der burde være fulgt op på den anonyme klage med et tilsynsbesøg i foråret 2008. Arbejdstilsynet vil præcisere internt, at der fremover altid skal følges op på klager af lignende karakter, hvor der kan være risiko for, at ansatte udsættes for farlige kemiske stoffer.

Arbejdsskadestyrelsen har i øvrigt identificeret to sager vedrørende ansatte fra ISS, der har anmeldt deres skader som ulykker som følge af hændelsen den 16. januar 2008. Der henvises generelt om anmeldelser til afsnit 9.3. i Arbejdstilsynets og Arbejdsskadestyrelsens redegørelse om arbejde med vindmølleproduktion og anvendelse af styren på LM Wind Power i perioden 2000-2010 samt til afsnit 8 i redegørelse for LM Wind Power i perioden 1995-1999.

6. Arbejdstilsynets overordnede koordinering af tilsynet med LM Wind Power

Arbejdstilsynets tilsynsopgaver har generelt været planlagt i forhold til den enkelte virksomhed (produktionsenhed) og ikke i forhold til juridiske enheder eller hele koncerner. Det har derfor generelt været planlagt i forhold til LM koncernens enkelte afdelinger snarere end i forhold til hele koncernen.

LM Wind Powers afdelinger har været placeret i Vejle amt, Sønderjyllands amt, Fyns amt, Ribe amt, Ringkøbing amt og Århus amt. Arbejdstilsynet har indtil 2004 været organiseret med kredskontorer, som dækkede et amt, og tilsynet har derfor været håndteret af ledelsen i det enkelte kredskontor.

I perioden 2004-2006 blev Arbejdstilsynets kredse lagt sammen, så tilsynet med LM Wind Power nu håndteres af tilsynscentre i Kolding og Hadsten. De produktionsadresser, der var beliggende i det geografiske område, der håndteres af tilsynscenteret i Hadsten, blev lukket omkring 2005.

Arbejdet i kredse og tilsynscentre har været organiseret, så tilsynet med virksomheder og virksomhedsgrupper har været håndteret af enkelte eller grupper af tilsynsførende, som havde de nødvendige kvalifikationer til at føre tilsyn med de vigtigste arbejdsmiljøproblemer på virksomhederne.

Almindelige tilsynsopgaver som screening/tilpasset tilsyn eller ulykkesundersøgelser, gennemføres selvstændigt af den tilsynsførende eventuelt med inddragelse af faglig sparring fra kollegaer. Håndtering af komplicerede tilsyn og komplicerede påbudssager vil sædvanligvis blive vurderet i samarbejde med den ansvarlige tilsynschef i det omfang, den tilsynsførende skønner, at sagens karakter berettiger det. Karakteren af de arbejdsmiljøproblemer, som har været på LM Wind Power gennem perioden, har medført, at håndteringen af tilsynet med LM Wind Powers afdelinger løbende har været drøftet mellem de involverede tilsynsførende og tilsynscheferne.

Gennem perioden fra indsatsen ”Styr på styren” i 1997 til i dag har der været en erfaringsudveksling mellem de tilsynsførende for at sikre ensartet tilsynspraksis på virksomheder med styrenarbejde. I 2003 blev der yderligere etableret et samarbejde mellem de tilsynsførende, som gennemførte tilpasset tilsyn på LM’s afdelinger. Ud over dette er der ikke sket en systematisk koordinering af tilsynene på LM’s forskellige afdelinger.

Ved flere lejligheder er der i forbindelse med tilsynsarbejdet afholdt møder med LM koncernens arbejdsmiljøansvarlige, og Arbejdstilsynet har på denne baggrund haft en formodning om, at løsning af de konstaterede arbejdsmiljøproblemer blev overført til

koncernens øvrige afdelinger. Arbejdstilsynet har i nogle sager også fået dette bekræftet på de efterfølgende tilsyn.

Der har kun undtagelsesvist været drøftelser, møder eller tilsyn, hvor Arbejdstilsynets chefer og LM's øverste ledelse har været involveret. Der har været holdt møde i 2000 mellem kredschefen for Arbejdstilsynets daværende kreds Sønderjyllands Amt og den øverste ledelse for det daværende LM Glasfiber. Anledningen til mødet var anmeldelse om et stigende antal ulykker i virksomheden i efteråret 2000. I 2010 har der endvidere været holdt møde med koncernens ledelse som led i Arbejdstilsynets ulykkesinitiativ for ulykkestunge virksomheder. Herudover er tilsynet med afdelingen primært foregået ved Arbejdstilsynets tilsynsførende og kontakten til virksomheden har været via LM's arbejdsmiljøkoordinatorer og den lokale ledelse. Det har været Arbejdstilsynets erfaring, at der i LM's afdelinger har været udvikling i forebyggelsen, og at der har været en god dialog med virksomheden, ligesom der har været vilje til at efterkomme Arbejdstilsynets krav. Arbejdstilsynet har derfor i perioden 2000-2010 vurderet, at der ikke har været behov for en særlig dialog med koncernledelsen for at sikre løsning af de konstaterede arbejdsmiljøproblemer.

7. Arbejdstilsynets og Arbejdsskadestyrelsens eksisterende koordinering

Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen har en lang tradition for koordinering og samarbejde. Fx har Arbejdsskadestyrelsen deltaget i udviklingen af det faglige grundlag for 2020-arbejdsmiljøstrategien. Det følger naturligt af, at de to myndigheders opgaver grænser op til hinanden. Sigtet er dog forskelligt. Arbejdstilsynets hovedsigte er forebyggelse på virksomhedsniveau, mens Arbejdsskadestyrelsens hovedopgave er at sætte ind på individniveau, når skaden er sket. Anmeldelser om arbejdsskader, herunder erhvervsbetingede sygdomme, udgør kernetdata for Arbejdsskadestyrelsens myndighedsområde i relation til at vurdere, om der skal anerkendes en arbejdsskade og eventuelt beregnes en méngodtgørelse og erhvervsevnetab. Anmeldelser af arbejdsulykker og i visse tilfælde erhvervs sygdomme indgår også som input til Arbejdstilsynets prioritering af tilsyn og håndhævelse. Det være sig både på den konkrete virksomhed og i relation til mere branchespecifikke indsatser og virkemidler.

I forhold til den konkrete sag med LM Wind Power er der ikke blevet foretaget en specifik koordinering mellem Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen, men de to styrelser har i dag et formaliseret samarbejde på følgende områder:

7.1. Digital anmeldelse

Siden 1999 har der reguleringsmæssigt været tale om et helt fælles anmeldesystem med fælles anmeldeblanketter. Før 1999 var der også tale om et i praksis stort set fælles anmeldesystem, men ikke alle anmeldelser gik nødvendigvis til begge styrelser. Det kunne fx afhænge af, om den tilskadekomne ønskede at rejse en sag ved arbejdsskadestyrelsen eller ej.

Fra 2004 har det været muligt at anmelde arbejdsskader digitalt til begge styrelser, og fra 2010 er der etableret et fuldt digitaliseret anmeldesystem, EASY, som det er lovpålagt for arbejdsgivere og læger og tandlæger at anvende. Systemet er løbende udvik-

let af Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen i fællesskab både i relation til udvikling af regelgrundlaget og udvikling af systemet og de administrative procedurer.

Forventningen til det nu obligatoriske digitale anmeldelsessystem er, at det vil give sikkerhed for, at anmeldelserne går til begge styrelser med hvert deres sigte for øje.

7.2. Gensidig repræsentation i Arbejdsmiljørådet og Erhvervssygdomsudvalget

Arbejdsmiljøområdet hviler i høj grad på et lovmæssigt forankret samarbejde med arbejdsmarkedets parter m. fl.. Det indebærer blandt andet, at der er to faste ”organer” tilknyttet til henholdsvis Arbejdstilsynets og Arbejdsskadestyrelsens myndighedsområder.

Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen har et tæt samarbejde omkring opgavehåndteringen i disse væsentlige udvalg, hvilket sikrer, at en viden, der genereres inden for de to myndighedsområder udveksles løbende til gavn for policyudvikling og kvalitetssikring inden for begge områder.

Nedenfor beskrives nærmere, hvordan samarbejdet er organiseret, og hvad det blandt andet resulterer i.

Arbejdsmiljørådet

Arbejdsmiljørådet er det centrale forum, hvor arbejdsmarkedets parter drøfter og samarbejder om et sikkert og sundt arbejdsmiljø og deltager i tilrettelæggelsen og gennemførelsen af den samlede arbejdsmiljøindsats gennem rådgivning af beskæftigelsesministeren.

I rådet sidder repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Det nationale forskningscenter for Arbejdsmiljø, Arbejdsskadestyrelsen og Arbejdstilsynet. Rådet har bl.a. til opgave at planlægge partsindsatsen og at udpege medlemmer til de regeludvalg hvor Arbejdstilsynet er sekretariat, og hvor rådet inddrages i udmøntningen af arbejdsmiljølovens bestemmelser i bekendtgørelser. Rådet er også høringspart på politiske initiativer inden for arbejdsmiljøområdet.

Arbejdsskadestyrelsen er fast medlem af rådet og deltager endvidere i de relevante undergrupper som fx Overvågningsudvalget.

Det skal bemærkes, at alle rådets aktiviteter primært finansieres af bidrag, der beregnes på baggrund af de samlede godtgørelser for mén og erstatninger for erhvervsevnetab, som Arbejdsskadestyrelsen har tilkendt efter lov om sikring mod følger af arbejdsskade i det år, hvor bidraget opkræves. Der er tale om et fast beløb på 45 mio.kr., der fordeles mellem aktørerne på arbejdsskadeområdet efter deres respektive andel af skadeudgifterne.

Derudover finansieres rådets aktiviteter af et variabelt beløb, som udgør to procent af de godtgørelser for mén og erstatninger for erhvervsevnetab, som Arbejdsskadestyrelsen har tilkendt i arbejdsulykkesager efter lov om sikring mod følger af arbejdsskade i det kalenderår, der ligger to år før bidragsåret.

Erhvervssygdomsudvalget

Udvalget er et fast udvalg med repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, kommunerne, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, arbejdsmedicinske fagpersoner og Arbejdstilsynet. Arbejdsskadestyrelsen har formandskabet for udvalget, der er rådgivende i forhold til hvilke sygdomme eller påvirkninger, der skal optages på erhvervssygdomsfortegnelsen, samt hvilke konkrete anmeldelser, der skal anerkendes, trods de ikke er omfattet af fortegnelsen. På baggrund af præsentation af oplæg fra forskere inden for forskellige arbejdsmedicinske og arbejdsmiljømæssige områder, overvåges den nyeste udvikling inden for erhvervssygdomsområdet i relation til anerkendelse af skader.

Finansiering af udredningsopgaver er primært lagt i regi af Arbejdsmiljøforskningsfonden, der administrerer den ramme, der er afsat til udredninger på erhvervssygdomsområdet. Sammensætningen af de to udvalg understøtter og bidrager til en fælles viden og koordinering i relation til udvikling på de to myndighedsområder.

8. Forebyggelse af lignende typer sager i fremtiden

Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen kan pege på følgende områder hvor det kan overvejes at iværksætte initiativer, der kan understøtte en forebyggelse af, at lignende sager som LM Wind Power opstår i fremtiden:

8.1. Koordinering af tilsyn i virksomheder med mange afdelinger

Nærværende redegørelse viser, at Arbejdstilsynets tilsynsopgaver generelt har været planlagt i forhold til den enkelte virksomhed (produktionsenhed) og ikke i forhold til juridiske enheder eller hele koncerner. Det har derfor generelt været planlagt i forhold til LM Wind Power-koncernens enkelte afdelinger snarere end i forhold til hele koncernen. Det forhold, at der er givet flere påbud om samme slags arbejdsmiljøproblem til forskellige afdelinger i LM Wind Power, skyldes bl.a., at virksomhedens produktion har været spredt over en række produktionsadresser.

Arbejdstilsynets påbud skal efter arbejdsmiljøloven rette sig mod specifikke arbejdsprocesser på den enkelte produktionsadresse og ikke mod mere generelle problemstillinger, da det efter forvaltningsretlige grundprincipper klart af påbuddet skal fremgå, hvilke forhold virksomheden pålægges at ændre. Der vil derfor være en tendens til, at virksomheder med mange produktionsadresser kan få flere påbud om samme arbejdsmiljøproblem end virksomheder med en enkelt stor produktionsadresse.

Ovennævnte forhold er dog ikke til hinder for, at der kan ske en koordinering af tilsynene i juridiske enheder eller koncerner med mange afdelinger/produktionsenheder.

Arbejdstilsynet kan konstatere, at der ikke er sket en systematisk koordinering af tilsynene på LM Wind Powers forskellige afdelinger i perioden 2000-2010. Det er Arbejdstilsynets vurdering, at der fremadrettet bør foretages en systematisk koordinering af tilsynene i juridiske enheder eller koncerner med mange afdelinger/produktionsenheder.

8.2. Øget fokus på virksomhedernes koncernledelsesniveau

Nærværende redegørelse viser også, at der ved flere lejligheder i forbindelse med tilsynsarbejdet er blevet afholdt møder med LM Wind Power-koncernens arbejdsmiljøan-

svarlige, og Arbejdstilsynet har på denne baggrund haft en formodning om, at løsning af de konstaterede arbejdsmiljøproblemer blev overført til koncernens øvrige afdelinger.

Der har kun undtagelsesvist været drøftelser, møder eller tilsyn, hvor Arbejdstilsynets chefer og LM Wind Powers øverste ledelse har været involveret. Det har været Arbejdstilsynets erfaring, at der i LM Wind Powers afdelinger har været udvikling i forebyggelsen, og at der har været en god dialog med virksomheden, ligesom der har været vilje til at efterkomme Arbejdstilsynets krav. Arbejdstilsynet har derfor i de konkrete tilfælde vurderet, at der ikke har været behov for en særlig dialog med koncernledelsen for at sikre løsning af de konstaterede arbejdsmiljøproblemer.

Nærværende redegørelse har givet Arbejdstilsynet anledning til at revurdere spørgsmålet om ledelsesmæssig involvering og prioritering. Arbejdstilsynet vurderer på den baggrund, at der fremadrettet internt i Arbejdstilsynet bør være mere fokus på juridiske enheder eller koncerner, hvor de enkelte afdelinger/produktionsenheder får mange påbud. Samtidig vurderer Arbejdstilsynet, at der i tilfælde som fx LM Wind Power i højere grad bør være dialog mellem koncernledelsen i virksomhederne og Arbejdstilsynets ledelse med henblik på at sikre, at der i virksomhederne på koncernledelsesniveau er fokus på arbejdsmiljøet.

8.3. Øget fokus i forbindelse med tilsyn

Som led i den nye strategi for arbejdsmiljøindsatsen frem til 2020, som regeringen netop har indgået aftale med Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Radikale Venstre om, vil Arbejdstilsynets tilsynsindsats blive omlagt til et risikobaseret tilsyn i to spor. Det betyder, at virksomheder, der vurderes at have de største problemer med arbejdsmiljøet, får flere tilsyn. Således vil virksomheder som fx LM Wind Power få flere tilsyn som følge af den nye arbejdsmiljøstrategi. Efter indførelse af det risikobaserede tilsyn fra 1. januar 2012 bliver det sådan, at virksomheder, der får påbud, får et nyt risikobaseret tilsyn efter 12-18 måneder. Arbejdstilsynet vurderer dog, at virksomheder som fx LM Wind Power, der arbejder med farlige kemiske stoffer og får mange påbud, bør følges tættere. En nærmere udmøntning af dette forslag bør indgå i det videre arbejde med udviklingen af det risikobaserede tilsyn og vil blive drøftet med aftaleparterne bag 2020-arbejdsmiljøstrategien.

Virksomheder har en generel forpligtelse til at føre kontrol med arbejdsmiljøet, herunder om nødvendigt foretage målinger (fx måling af styren i luften) for at gennemføre kontrollen. Virksomhederne er ikke forpligtede til at sende måleresultaterne til Arbejdstilsynet, men virksomhederne skal forelægge dem for Arbejdstilsynet, når der anmodes herom. Der kan derfor foreligge måleresultater hos virksomhederne, som Arbejdstilsynet ikke har kendskab til. Arbejdstilsynet har i forbindelse med evalueringen haft anledning til at revurdere denne praksis og vurderer, at der i forbindelse med tilsynsbesøg på kemivirksomheder fremover altid skal spørges ind til, om der foreligger dokumentationsmålinger, for at de kan indgå i tilsynet.

8.4. Rådgivningspåbud

Som led i den nye strategi for arbejdsmiljøindsatsen frem til 2020 vil Arbejdstilsynet endvidere indlede drøftelser med arbejdsmarkedets parter med henblik på at afdække mulighederne for at forenkle og afbureaukratisere de eksisterende rådgivningspåbud samt afdække mulighederne for at indføre nye former for rådgivningspåbud på områder, hvor der er et reelt behov for rådgivning.

Arbejdstilsynet vurderer, at det som led i dette arbejde bør drøftes med arbejdsmarkedets parter, om det vil være muligt og hensigtsmæssigt at justere eksisterende rådgivningspåbud med henblik på bedre at kunne løse og forebygge arbejdsmiljøproblemer i forbindelse med brug af farlige kemiske stoffer, som på LM Wind Power, eller andre farlige stoffer.

8.5. Fokus på risikoen for underanmeldelse af arbejdsskadesager

For at den enkelte, der bliver syg af sit arbejde, er det afgørende at sagen bliver anmeldt til Arbejdsskadestyrelsen i relation til at få anerkendt og eventuelt beregnet en erstatning.

Dertil kommer, at Arbejdstilsynet også kan anvende anmeldelser i sit tilsynsarbejde, ligesom de kan anvendes i relation til fx branchearbejdsmiljørådenes indsats i relation til den mere branchespecifikke vejledning.

De senere års sager fra bl.a. Grindsted og LM Wind Power viser, at der findes sager, der i praksis ikke anmeldes. Det kan skyldes mange forhold, herunder at den enkelte og den enkeltes læge ikke ser en sammenhæng mellem arbejdet og sygdommen. Jo mere en sygdom også kan udløses af KRAM-faktorer (Kost, Rygning, Alkohol, Motion), jo længere tid den er om at udvikle sig og jo mere diffuse symptomerne evt. er, desto større er risikoen for, at sagen ikke bliver anmeldt.

Det er vigtigt både for den enkelte borger, der muligvis er blevet syg af sit arbejde, og for generelt at få et samlet og reelt billede af virksomhedernes arbejdsmiljø og skadesudvikling, at der ikke sker underanmeldelse.

Det kan derfor overvejes nærmere at få kortlagt omfang og karakteristik af evt. underanmeldelse af primært erhvervsy sygdomme.

8.6. Fremtidige koordineringsinitiativer mellem Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen

Trods det allerede eksisterende samarbejde mellem Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen om opgavehåndtering og policyudvikling m.v. har sagen om LM Wind Power vist, at der kan være behov for fremadrettet at sikre en større koordinering mellem de to styrelser med udgangspunkt i konkrete arbejdsmiljøproblemstillinger.

Arbejdsskadestyrelsen og Arbejdstilsynet har derfor allerede nedsat en koordineringsgruppe på tværs af de to styrelser, der som sin første opgave har udarbejdet og kvalitetssikret de fælles aktuelle redegørelser om arbejde med vindmølleproduktion og anvendelse af styren på LM Wind Power.

Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen kan anbefale en udbygning og formalisering af denne gruppes arbejde på centerchef/vicedirektør niveau med halvårlige møder, hvor der bl.a. kan drøftes fælles temaer inden for udviklingen af anmeldelser og anerkendelser af erhvervssygdomme i relation til såvel brancher som virksomheder og udveksling og udvikling af data, der kan bidrage til varetagelsen af de to styrelser arbejdsområder omkring henholdsvis forebyggelse af arbejdsmiljøproblemer og behandling af anmeldelser af arbejdsskader, herunder erhvervssygdomme.

Den gensidige videndeling kan fx give input til Arbejdstilsynets tilsyn på konkrete virksomheder ud fra den viden, Arbejdsskadestyrelsen kan have fra konkret sagsbehandling, og den kan understøtte sagsbehandlingen i Arbejdsskadestyrelsen og arbejdet i Erhvervssygdomsudvalget.

Den indgåede aftale om 2020-arbejdsmiljøstrategien giver desuden baggrund for en fælles opmærksomhed på de prioriterede arbejdsmiljøproblemer: Psykisk arbejdsmiljø, muskelskeletpåvirkninger og arbejdsulykker.

Bilag 1

Arbejdstilsynets tilsynspraksis og metoder.

Tilsynet med LM Windpower, tidligere LM Glasfiber, er udført efter de retningslinjer, der igennem tiden har været for tilsynsmetoder i Arbejdstilsynet. Gennem perioden 1995 - 2010 er reglerne for tilsyn og også reglerne for virksomhedens eget arbejdsmiljøarbejde blevet justeret et antal gange.

I perioden 1997-1998 gennemførte Arbejdstilsynet en omfattende polyester-/styrenkampagne rettet mod arbejde med styren med tilsynsbesøg på alle de virksomheder i Danmark, som havde en væsentlig glasfiberproduktion. I denne indsats blev LM Wind Powers afdelinger besøgt først med vejledning om arbejdspladsvurdering og de specielle regler, der er for arbejde med styren, og efterfølgende blev der foretaget egentlige tilsyn med forholdene på de enkelte afdelinger. Udgangspunktet var, at virksomhedernes egenindsats for at forebygge udsættelse for styren skulle understøttes.

I handlingsprogrammet "Rent arbejdsmiljø 2005" indgik indførelsen af virksomhedernes pligt til at arbejde med deres arbejdsmiljø i rammen af en arbejdspladsvurdering (APV). Kravet om APV blev indført i 1997.

I samme periode indførtes, at Arbejdstilsynet ved et Tilpasset Tilsyn (TT) vurderede virksomhedernes arbejdsmiljøarbejde og derefter tilpassede reaktionsformen efter, om virksomheden havde et højt, middel eller lavt niveau ved en samlet vægtning af egenindsats og forebyggelse. Til virksomheder med højt eller middel niveau blev afgivet reaktionen "væsentligt problem" til indarbejdelse i APV'en i stedet for påbud. Niveau-placeringen af virksomhederne blev også brugt til at prioritere, hvor ofte Arbejdstilsynet skulle besøge virksomhederne.

LM Wind Powers fire store afdelinger har fået TT i årene 2002-2003. I denne periode blev foretaget en koordinering af TT på de store vindmølevirksomheder med fællestilsyn af tilsynsførende fra flere arbejdstilsynskredse for på den måde at sikre det bedst muligt ensartede reaktionsniveau, overfor de arbejdsmiljøproblemer, som var fremherskende i branchen.

I 2005 afløses TT med niveauplacering af screening og eventuelt efterfølgende TT med tilknyttet smiley (grøn, gul, rød). Niveauplaceringen udfases endeligt i 2007.

I denne metode genbesøges virksomheder, som ved TT har fået materielle påbud eller mere end to formelle påbud inden to år ved et grundigt opfølgningstilsyn, hvor der følges op på tidligere afgivne påbud og føres tilsyn med virksomhedernes arbejdsmiljø.

I denne periode udfases pligten til at være tilknyttet en BST, og der indføres i stedet rådgivningspåbud. Der gives for eksempel påbud inden for det kemiske område om at lade en autoriseret arbejdsmiljørådgiver medvirke til løsning af alvorlige og komplekse problemer som ventilation og lignende.

Gennem hele perioden har Arbejdstilsynet udført detailtilsyn på baggrund af klager, arbejdsulykker mv. Detailtilsyn kan have fokus på en enkelt ulykke, en enkelt klage eller et bredere sigt på fx kemiske eller ergonomiske belastninger generelt ud fra flere ulykker eller klager.

Bilag 2

Arbejdstilsynets gennemgang af samtlige tilsynsdokumenter i tilknytning til LM Wind Power afdelingen Lysbjergvej 8, Hammelev ved Vojens

Det har ikke været muligt at foretage en kvalitativ vurdering af samtlige dokumenter for samtlige LM-afdelinger grundet det særdeles omfattende dokumentationsmateriale. Der er registreret omkring 2700 dokumenter over 10 år på de 13 afdelinger. Arbejdstilsynet har derfor foretaget en grundig, kvalitativ vurdering af samtlige tilsynsdokumenter i tilknytning til LM afdelingen på Lysbjergvej 8, Hammerlev ved Vojens. Denne afdeling er nyetableret i 1999 og har helt overvejende haft produktion af møllevinger i perioden 1999-2010. Der produceres også møllevinger i dag. Produktionen er repræsentativ for koncernens hovedproduktion, og der udføres både opgaver, som foregår i områder med stor afdampning af styren, og opgaver, som indebærer begrænset arbejde med styren. Lysbjergvej 8 har i perioden haft 300-650 ansatte, som hovedsagelig har været ansat i produktionen, og repræsenterer derfor en stor del af de ansatte hos LM, som har udført arbejde med styren.

Det vurderes derfor, at Arbejdstilsynets dokumentationsgrundlag i forbindelse med tilsyn med denne afdeling er repræsentativt og velegnet til at indgå i en vurdering af Arbejdstilsynets tilsyn med arbejde med styren på LM generelt.

Det kan i øvrigt oplyses, at Arbejdstilsynet har foretaget i alt 47 tilsynsbesøg på denne afdeling. Arbejdstilsynet har gennemgået samtlige tilsynsdokumenter for at finde samtlige forhold, som kan være relevante i en vurdering af Arbejdstilsynets tilsyn med arbejdet med styren på denne afdeling. Der er afgivet i alt 13 reaktioner, heraf 11 påbud, 1 afgørelse om væsentlige problemer og 1 vejledning om styrenrelaterede forhold.

Den kvalitative vurdering af de mange dokumenter for afdelingen Lysbjergvej 8 bekræfter Arbejdstilsynets stadige fokus på arbejdet med styren. Gennemgangen viser også, at Arbejdstilsynet har prioriteret og ført et tæt tilsyn med arbejdet med styren. Arbejdstilsynet har reageret konsekvent og proportionalt på de konstaterede arbejdsmiljøproblemer ud fra en samlet afvejning af arbejdsproces og risiko for udsættelse for styren. Arbejdstilsynet har ved valg af reaktion lagt afgørende vægt på, at de ansatte ikke risikerede at blive udsat for styren. Endvidere har Arbejdstilsynet fulgt op på de afgivne reaktioner i overensstemmelse med fast praksis og faste kriterier. Denne vurdering skal ses i lyset af, at Arbejdstilsynet har gennemgået et stort dokumentationsmateriale i tilknytning til 47 tilsynsbesøg og 13 reaktioner over en tiårig periode, og at der kun i ganske få situationer er fundet grundlag for overvejelser, om Arbejdstilsynet eventuelt kunne have reageret anderledes.

Nedenfor er gengivet enkelte eksempler fra dokumentationsgrundlaget på afdelingen. Af hensyn til overskueligheden er der alene medtaget et udpluk af de mange situationer, hvor Arbejdstilsynet har reageret på arbejdsmiljøproblemer og fulgt op på reaktioner i overensstemmelse med arbejdsmiljølovgivningen. Ved den kvalitative vurdering blev der fundet ganske få enkeltsituationer, som kan give anledning til overvejelser om, hvorvidt Arbejdstilsynet kunne have handlet anderledes. Der henvises til punkt F.

a) Eksempler på situationer hvor Arbejdstilsynet har fundet det fornødne grundlag for at give påbud:

I september 2001 afgav Arbejdstilsynet et strakspåbud om manglende udsugning ved indstøbning af svingningsdæmpere. Baggrunden var, at der blev udført arbejde ved et bord samt ved to bjælker, hvor der ikke var etableret udsugning. Derudover var der opstillet en palletank uden låg, ligesom der blev konstateret spild af polyester. De personer, der var direkte beskæftigede med arbejdet, var beskyttet af åndedrætsværn, men der var risiko for påvirkning af de personer, der passerede forbi de nævnte processer. (Strakspåbuddet blev i øvrigt fulgt op med en politianmeldelse i marts 2002).

I maj 2008 afgav Arbejdstilsynet et strakspåbud om at sikre mod påvirkning fra styrendampe fra åbenstående tromle med gelcoat. Baggrunden var, at låget til tromlen kun var lagt halvt på, og der var tydelig lugt af styren. Tromlen blev straks fjernet fra produktionslokalet.

Arbejdstilsynet har givet en række påbud med frist til afdelingen. Påbuddene vedrører primært forbedring af allerede eksisterende ventilation. Fælles for de situationer, hvor Arbejdstilsynet har valgt at afgive påbud med frist, er, at de ansatte i tiden indtil efterkommelsen har været beskyttet ved anvendelse af åndedrætsværn og andet beskyttelsesudstyr.

b) Eksempler på situationer hvor Arbejdstilsynet ikke har fundet det fornødne grundlag for at give påbud:

Arbejdstilsynet har undersøgt en lang række ulykker i afdelingen. Flertallet af undersøgelserne har ikke givet anledning til reaktion fra Arbejdstilsynets side. Baggrunden for dette er, at det ved tilsynene er blevet konstateret, at virksomheden på tilsynstidspunktet allerede havde taget de nødvendige skridt til at forebygge lignende fremtidige ulykker. Der har derfor ikke været grundlag for at pålægge virksomheden at iværksætte disse forebyggende foranstaltninger. Det bemærkes i den forbindelse, at der ved disse tilsyn er konstateret, at en stor del af ulykkerne er sket, fordi allerede eksisterende instrukser om fx brug af beskyttelsesbriller ikke er blevet fulgt.

Arbejdstilsynet har konsekvent undersøgt indkomne klager vedrørende afdelingen. Flere af disse undersøgelser har ikke resulteret i afgivelse af påbud til virksomheden, idet Arbejdstilsynet ikke har kunnet konstatere en overtrædelse. I andre tilfælde har Arbejdstilsynet besigtiget den pågældende arbejdsproces, men ikke vurderet, at der har været en sundhedsskadelig påvirkning fra styren.

I november 2004 modtog Arbejdstilsynet efter forudgående påbud herom en målerapport vedrørende styren-niveauerne i afdelingen. Af målerapporten fremgik, at alle *langtidsmålinger* (over en hel arbejdsdag) lå *under grænseværdien*, mens enkelte *korttidsmålinger* viste *overskridelser af grænseværdien*. Ved arbejdsprocesser, der foregik inde i hulrummet i møllevingerne, forekom der overskridelser på 7-10 gange grænseværdien og i enkelte tilfælde 30 gange grænseværdien.

Arbejdstilsynet har ikke fundet det fornødne grundlag for at give et påbud om at nedbringe styrenkoncentrationerne ved de pågældende arbejdsprocesser. I den vurdering er der navnlig lagt vægt på, at det arbejde, der blev udført inde i vingerne, efter Arbejdstilsynets oplysninger var kortvarigt og ikke foregik med stor hyppighed over en arbejdsdag. Arbejdet blev udført under anvendelse af friskluftforsynet åndedrætsværn. En mulig metode til nedbringelse af niveauerne var at transportere et mobilt udsugningsanlæg ind i vingerne. Da eksponeringstiden i forbindelse med etablering af denne udsugning ville overstige eksponeringstiden for arbejdet i vingen, som foregik under anvendelse af friskluftforsynet åndedrætsværn, vurderede Arbejdstilsynet imidlertid ud fra en konkret proportionalitetsvurdering, at der ikke skulle stilles krav om etablering af effektiv ventilation i vingerne.

Derudover viste målerapporten, at der ved to korttidsmålinger var overskridelser på 3-4 gange grænseværdien i forbindelse med håndoplæg ved flanger. Der var også her tale om en begrænset og kortvarig arbejdsproces, der blev udført under anvendelse af friskluftforsynet åndedrætsværn. Efter Arbejdstilsynets oplysninger blev denne arbejdsproces senere ændret i afdelingen.

c) Eksempler på hvordan Arbejdstilsynet har fulgt op på virksomhedens tilbagemeldinger på påbud:

Arbejdstilsynet har kontrolleret, om virksomheden levede op til løsninger, den tidligere havde angivet i tilbagemeldingerne.

Arbejdstilsynet har fulgt op med målrettede kontrolbesøg på virksomheden, dels i 2001 ved kontrol af et strakspåbud, dels i 2005 ved opfølgning på virksomhedens handlingsplan for løsning af to ”væsentlige problemer”.

Derudover er der eksempelvis ved et tilsyn den 25. maj 2007 fulgt op på to påbud fra november 2005, som Arbejdstilsynet havde modtaget og accepteret tilbagemelding på i juli 2006. Påbuddene vedrørte effektivisering af ventilationen ved reparationsstøbning på møllevinger samt ved overlaminering i slibehallen. Under besøget i maj 2007 har Arbejdstilsynet dermed sikret sig, at virksomheden fortsat opretholdt det forebyggelsesniveau, som blev oplyst i tilbagemeldingen til Arbejdstilsynet. Ved samme besøg har Arbejdstilsynet endvidere besigtiget en arbejdsproces ved en tank til gelcoat. Årsagen til besigtigelsen var, at Arbejdstilsynet på en anden af virksomhedens produktionsadresser havde konstateret problemer med spild af polyester ved tilsvarende tanke. Der blev imidlertid ikke konstateret problemer på Lysbjergvej 8.

Et andet eksempel er et tilsyn den 30. november 2009, som var foranlediget af to ikke kemirelaterede ulykker. Ved samme tilsyn blev fulgt op på et påbud fra maj 2008, som Arbejdstilsynet havde modtaget og accepteret tilbagemelding på i juli 2009. Påbuddet vedrørte forbedring af ventilationen ved tappesked ved polyesterstationer i slibehallen. Ved tilsynet den 30. november 2009 blev de nye ventilerede aftapningssteder besigtiget og fundet i orden.

d) Eksempler på situationer hvor Arbejdstilsynet har givet virksomheden fristforlængelse for efterkommelse af påbud

Arbejdstilsynet har efter anmodning forlænget fristen for efterkommelse af påbud vedrørende arbejdet med styren. Fælles for disse fristforlængelser har været, at påbuddene har vedrørt effektivisering eller forbedring af ventilationssystemerne. Dette kan ofte være forbundet med forholdsvis omfattende analyser og efterfølgende etableringsarbejde fra virksomhedens side. Hertil kommer, at de ansatte i disse situationer uden undtagelse har været beskyttet mod udsættelsen for styren ved brug af åndedrætsværn. Dette har været en afgørende forudsætning for Arbejdstilsynets imødekommelse af virksomhedens anmodninger om forlængelse af efterkommelsesfristerne. I et enkelt tilfælde har Arbejdstilsynet i afgørelsen fastsat det som et eksplicit vilkår for forlængelse af fristen. I andre tilfælde har virksomheden selv anført dette i anmodningen om forlængelse af fristen.

Der kan dog i en enkelt situation være anledning til overvejelser om, hvorvidt Arbejdstilsynet kunnet have reageret anderledes i forbindelse med en fristforlængelse, se under punkt F

E) Eksempler på hvornår Arbejdstilsynet har indgivet politianmeldelse af virksomheden.

Som nævnt i redegørelsen har Arbejdstilsynets politianmeldt virksomhedens afdeling på Lysbjergvej 8 i marts 2002.

Derudover har Arbejdstilsynet i flere tilfælde vurderet, om der har været grundlag for politianmeldelse, bl.a. foranlediget af flere ulykker med øjenskade på grund af stæk fra polyester og hærder. Arbejdstilsynet har i disse tilfælde besluttet ikke at indgive politianmeldelse, dels fordi der ikke har været det fornødne bevismæssige grundlag, dels fordi de ved ulykkerne begåede overtrædelser ikke har været af en grovhed, der efter Arbejdstilsynets praksis medfører politianmeldelse uden forudgående udstedelse af påbud.

Arbejdstilsynet har ved gennemgangen af dokumenterne for afdelingen ikke fundet sager, der burde have været politianmeldt, og som ikke er blevet det.

F) Tre enkeltstående situationer hvor Arbejdstilsynet eventuelt kunne have reageret anderledes

Arbejdstilsynet har foretaget en grundig kvalitativ gennemgang af et stort dokumentationsmateriale. Arbejdstilsynet har ved gennemgangen fundet tre enkeltstående situationer, der kan give anledning til overvejelser om, hvorvidt Arbejdstilsynet eventuelt kunne have reageret anderledes.

I den første situation undersøgte Arbejdstilsynet den 8. juni 2000 en ulykke, hvor den ansatte havde fået polyester eller hærder i øjne, næse og mund i forbindelse med, at den pågældende adskilte en pumpe, der stadig var under tryk. Arbejdstilsynet har efter besøget drøftet problemstillingen internt, og har fundet, at anlægget burde være konstrueret således, at det kunne gøres trykløst. Det er Arbejdstilsynets vurdering, at dette kan

give anledning til overvejelser om, hvorvidt Arbejdstilsynet eventuelt kunne have fulgt op på konklusionen med supplerende tilsyn på virksomheden eller med påbud om forsvarlig indretning af anlægget.

I den anden situation aflagde Arbejdstilsynet den 10. september 2001 et besøg på virksomheden og afgav efterfølgende en vejledning om unødigt påvirkning af slibearbejder, når der foretages spartelarbejde. Af vejledningen fremgår, at Arbejdstilsynet konstaterede, at en medarbejder uden egnet åndedrætsværn foretog slibearbejde på rodenden af en møllevinge, mens to andre medarbejdere var i gang med opspartlingsarbejde på samme møllevinge, iført turboværn. Der var under besøget tvivl om, hvorvidt den aktuelle slibearbejder var udsat for påvirkning fra styren fra spartelarbejdet, da slibearbejderen var placeret ”nedstrøms” for ventilationen. Der var ikke foretaget målinger på arbejdet. Det er Arbejdstilsynets vurdering, at oplysningerne i vejledningen kan give anledning til overvejelser om, hvorvidt Arbejdstilsynet eventuelt kunne have fulgt op med et nyt besøg for at få afklaret, om der skete unødigt påvirkning af styren.

I den tredje situation fik virksomheden efter et besøg den 6. maj 2008 påbud om at forbedre ventilationen ved tappested ved polyesterstationer i slibehallen. Fristen for efterkommelse blev fastsat til den 1. august 2008. Arbejdstilsynet meddelte efter ansøgning fra virksomheden fristforlængelse i alt 3 gange, således at fristen ved den seneste forlængelse blev fastsat til den 31. august 2009, altså mere end et år efter den oprindelige frist. Den sidste afgørelse om fristforlængelse blev truffet bl.a. med henvisning til, at virksomheden på grund af de internationale konjunkturer og en nylig personalereduktion havde vanskeligt ved at få godkendt investeringsansøgninger. Arbejdstilsynet meddeler efter praksis ikke fristforlængelse alene under henvisning til virksomhedernes økonomiske situation. Henset hertil og til, at virksomheden på daværende tidspunkt allerede havde fået to udsættelser af efterkommelsesfristen, kan det give anledning til overvejelser om, hvorvidt den tredje ansøgning om fristforlængelse eventuelt kunne været afslået. Virksomheden efterkom efterfølgende påbuddet. Det skal dog understreges, at de ansatte i hele perioden var beskyttet ved brug af egnet åndedrætsværn under arbejdet.

I alle tre tilfælde er der tale om dispositioner, som vurderes at have været uvæsentlige for de ansattes risiko for at blive udsat for påvirkning fra styren.